

**Жак
Шесекс**

един
евреин
за
називание

Превод от френски:
Тодорка Минева

**ИЗДАТЕЛСТВО СОНМ
2014**

traduki

Издаването на произведението е подкрепено от ТРАДУКИ, Европейска мрежа за литература и книги, в която участват Федералното министерство на европейските и международните въпроси на Република Австрия, Министерството на външните работи на Федерална република Германия, швейцарската културна фондация „Про Хелвеция“, КултурКонтакт Австрия, Гьоте-Институт, словенската Агенция за книгата ЈАК, Министерството на културата на Република Хърватия, ресор „Култура“ в правителството на Княжество Лихтенщайн, културна фондация „Лихтенщайн“ и фондация „С. Фишер“.

© Copyright of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI

Преводът е направен по изданието:

Jacques Chessex

Un Juif pour l'exemple

© Editions Grasset & Fasquelle, 2009

- © Тодорка Минева, превод от френски
- © Веселин Праматаров, художник на корицата
- © Издателство Сонм, 2014

ISBN 978-954-8523-40-0

*Аз съм човек, изпитал неволя
от жезъла на Неговия гняв;
той ме поведе и въведе в тъмнина,
а не в светлина.
Той се обърна само против мене
и цял ден обръща ръката Си.*

Плач Иеремиев 3:1–3

I.

Когато започва тази история, през април 1942 година, в една Европа, потопена в кръв и огън от войната, разпалена от Адолф Хитлер, Пайерн е голямо селище в кантона Во, подложено на мрачни веяния накрай долината на Броа, близо до границата с Фрибур. Селището е било някогашната столица на кралица Берта, вдовицата на Рудолф II, бургундски крал, който е съградил в нея абатство още през десети век. Провинциален и богат, буржоазният град си дава вид, че не иска да знае за неотдавнашния крах на своята промишленост и за хората, обречени от него на нищета - петстотин безработни при пет хиляди коренни жители.

Търговията с добитък и тютюн носи видимото благосъстояние на града. Най-вече колбасарството. Прасето във всичките му форми: сланина, шунка, крака, бут, салами, наденици със зеле, луканка, пача от глава, пушени котлети, пастет, свински уши, кюфтета от свинска кайма и черен дроб, завити в було - емблемата на прасето увенчава града и му придава доволен и благодушен вид. В провинциалните закачки жителите на Пайерн са наричани „розовите прасета“. Същевременно зад търговията и

сигурността се промъкват и таят неясни брожения. Червендалести, напращели бузи, тлъста почва, но и заплахи в пределите на града.

Войната е далеко, мислят си хората в Пайерн. Тя засяга другите. Във всеки случай швейцарската армия ще ни защити с непобедимия си боеви ред. Елитна хелветска пехота, мощна артилерия, авиация, която може да се мери с немската, и най-вече значими противовъздушни сили с 20-милиметровите ерликони* и артилерийските оръдия калибър 7,5. Цялата територия е осеяна с преграждения, със свръхвъоръжени фортове, с укрепления и ако това не помогне, то последното упование е непристъпната „национална зона на съпротива“ в планините на Стария край. В това отношение трудно можем да бъдем упреквани.

И още със свечеряването – затъмнението. Спуснати пердета, плътно затворени капаци, всички източници на светлина – угасени. Но кой какво затъмнява? Кой какво крие? Пайерн въздиша и се поти сред сланина, тютюн, мляко, месо от стадата, парите

---

* По името на Oerlikon Contraves AG — швейцарска компания, производител на малокалибрено зенитно въоръжение. – Б. пр.

на Кантоналната банка и виното на комуната, за което ходят чак до Лютри, на брега на далечното езеро Леман, както по времето на монасите от абатството. Вино, което приятно опиянява от близо хилядолетие, столица, затънала в суета и свинска мас.

През пролетта, когато започва тази история, тези места са много красиви, почти неестествено въздействащи и се открояват на фона на градския прахоляк. Затънтени поляни, гори, обгърнати в пари, с миризмата на хладнокръвен хищник призори, богати на дивеч, мъгливи долчинки, клонаци на огромните дъбове, повяващи хлад. На изток хълмовете притискат последните къщи, гънките на местността се стелят в зеленото сияние и сред безкрайните насаждения тютюнът започва да се надига при повея на вятъра в равнината.

И букаците, редките храсталаци, боровите горички, дебелите плетове, рехавите горички, които увенчават хълмовете на Гранкур. Ала злото броди по тези места. Тежка отрова се просмуква. О, Германийо, Райхът на позорния Хитлер. О, нибелунги, Воган, валкирии, бляскав и вироглав Зигфрид, питам се каква лудост разселва тези отмъстителни призраци от Шварцвалд в спокойната гора на Пайерн. Извратен блян на безумни рицари-тевтонци трови

атмосферата в долината на Броа една пролетна сутрин на 1942 година, когато Бог и банда обезумели местни жители се оказват отново изиграни от Сатаната в кафява риза.

II.

През 1939 година, при обявяването на войната, част от петстотинте безработни в Пайерн са мобилизирани във федералната армия. Другите двеста „негодни за служба“ мъже мъкнат мизерията си по кафенетата, оцелявайки благодарение на съмнителни сделки и дръзки нападения. Кризата от 30-те години продължава и убива. Местното стопанство не върви на добре. Банката в Пайерн обявява фалит. Машинните заводи и работилниците изчезват, а сетне и една крупна тухларна, множество мелници, Земеделската спиртоварна и Голямата мандра, където намират препитание повече от сто и петдесет работници и работнички. Разни обесници почват да бродят по друмове и пътеки, с медна халка на ухото, с черно шалче около мършавия врат. Просяци хлопат по вратите. Кафенетата са пълни със скандалджии. Недоволство, бедност, изнасилвания, пиянство, злостни нападки.

Кой е виновен? Богаташите. Състоятелните. Евреите и франкмасоните. Те умеят да живеят нашироко на чужд гръб, особено евреите, тогава когато заводите затварят врати. Вижте как благоденстват евреите с техните коли, техните кожени палта, тяхната търговия, пуснала пипала навсякъде, а ние,

швейцарците, гинем от глад. Върхът е, че все пак ние сме си у дома. Евреите и франкмасоните. Октоподи, смукачи на истинската кръв.

В Пайерн има доста еврейски фамилии. Една от тях иде от Елзас – Блад, нейните представители са собственици на Водоазкия универсален магазин – предходник на днешните магазини с единни цени: стоки от Париж, домашни потреби, играчки, модни дрехи, работно облекло, и то на самата „Гран-Рю“, в центъра на града, единствения магазин, предлагащ такова разнообразие от артикули в околността. Многоетажна сграда с двадесетина работници. Неговият успех и умелото държане с хората на Жан Блад, собственик и директор на магазина, разпалват завистта, а сетне и гнева на дребните търговци в Пайерн. Ето още един еврейин ни се подиграва. Вижете какво правят хората другаде.

Другаде, това другаде е Германия, където преследването на евреите вдъхновява уоените мазни лапачи на свинско месо, привърженици на протестантството, макар никой да не си го признава, тъй като тук се живее сред недомлъвки, подсмиввания и подмятания.

Еврейската пасмина. Плъпнали са като хлебарки. Еврейнът хитрува, пуснал е пипалата си в цяло-

то ни стопанство, вмъкнал се е в политиката, сред адвокатското съсловие, даже в армията. Погледнете нашата кавалерия, където еврейството преуспява.

Аванш, на дванадесетина километра по посока на Берн, се е сдобил със синагога още миналия век. Там еврейската общност е по-предприемчива и по-многолюдна от тази в Пайерн. Конезавод и търговия с коне. Ала синагогата ще бъде затворена и в някогашното римско селище – градът е древната столица на император Марк Аврелий – се носят съмнителни слухове. „Насион“ – органът на Водоазката лига*, изобличава евреите от Аванш и Донатир, близо селце, където присъствието на едно еврейско семейство дразни списвачите на този крайно десен вестник. Кой е редно да отглежда и търгува с конете, от които нашата армия толкова много се нуждае в тези военни времена? Кой е редно да извлича полза от това, мигар тези чифути, които смучат кръвта и мозъка на местното население?

Нищо не рискуваш, ако посочиш евреина-вампир. В Лозана още през 1932 година цял адвокатски

---

* Политически орган на Движението за възраждането на кантона Во, целящо утвърждаването на регионалната идентичност. Самият вестник „Насион“ излиза без прекъсване от 1931 година до днес. – Б. пр.

колектив, свикан от Водоазката лига на Марсел Регамей*, се е опитал да наложи забрана, евреите да упражняват адвокатската професия. Претенция, която се простира до всяка свободна професия и висшите чинове в армията. От доста години заговорничи и подстрекава също така и пастор Филип Люгрен, доскорошен титуляр на енорията в Комбремон, яростен антисемит, член на Водоазката лига, сетне на Националния фронт, по-късно на Националния съюз, той е избрал територията на долината на Броа, за да проникне сред безработните, сред разорените малоимотни селяни и работниците, застрашени да изгубят препитанието си. В задните стаички на кафенетата в Пайерн и околността тази особа организира събрания, на които проповядва открита омраза срещу евреите и „Чифутския интернационал“.

Пастор Люгрен току-що е загубил своя пост в енорията, не толкова заради идеите си, които изглеждат изобщо не смущават Църквата, колкото заради развода си с дъщерята на влиятелен лозански първенец. В същото време Германската легация наблюдава

---

* Марсел Регамей (1905–1982) – швейцарски адвокат, журналист, есеист, издател и политик, създател на Водоазката лига. – Б. пр.

внимателно и тайно го финансира. Защото Филип Люгрен е ловък човек, хладнокръвен и организиран. Списъци на евреите в кантона Во и въобще в Швейцария, списъци на техните занимания в областта на търговията и стопанството, списъци на техните довереници и съдружници, списъци с техните адреси, телефонни номера, номерата на колите им – Люгрен настройва, избличава, окарикатурява и изисква сурово назидание. Приближен на Нацистката легация в Берн, подкрепян от нея финансово и логистично, този странен божи служител смесва в острите си, злъчни критики подробен коментар на неотдавнашните фалити на почтените местни занаяти и Тората, полицейските доклади и търговския регистър, „Протоколите на сионските мъдреци“, древноевропейската митология и тезите на Алфред Розенберг*, преклонението си пред д-р Йозеф Гьобелс и отгоре на всичко „Mein Kampf“**. Нужен е пример – твърди още той. За назидание. Паразити! Смърт на плъховете!

---

* Алфред Розенберг (1893–1946) – един от главните идеолози на националсоциализма, комуто се приписва авторството на редица ключови понятия на нацистката идеология, като „расовата теория“, „окончателното решение на еврейския въпрос“ и „израждането на изкуството“. – Б. пр.

** „Моята борба“. Двухтомникът е публикуван от Хитлер 1925–1926 г. – Б. пр.

Присъстващите разбират, че теренът трябва да се разчисти, че трябва да се освободят незабавно от една пасмина, отговорна за техните унижения. Възгласи и ръкопляскания. *Deutschland ueber alles!** *Die Fahne hoch!*** Плочата с нацисткия химн, донесена от Люгрен в малко куфарче, пращи и трещи на грамофона на бистрото. Тази нощ зад затворените граници Европа е подвластна на Хитлер. Сталинград е още далеко. Тук, в спокойната долина на Броа, в „Кафе дьо ла Кроа“, в „Серф“, във „Винкелрид“, всяко събрание с пастор Люгрен приключва с потропване на пети и поздрав с протегната напред ръка. Смърт на евреите. *Heil Hitler!* О, Фюрере, да бъде твоето царство за хилядолетие напред над твоята възкресена Европа!

---

* Германия над всичко! Така започва прочутата „Песен на немците“ по музика на Йозеф Хайдн и текст на Фалерслебен. – Б. пр.

** Знамето високо горе! - химн на Националсоциалистическата партия и втори национален химн на Германия от 1933 до 1945 г., познат още като „Песента на Хорст Весел“, по името на автора на текста. – Б. пр.

III.

В Пайерн речите на хитлеристкия пастор са намерили благодатна почва. Умножавайки събранията, разжегвайки огорченията и сочейки лишенията, свързани с кризата, изкусителят Филип Люгрен вижда усилията си увенчани с успех. В задните стаички, където видяхме как действа той, и често нощем в някоя изоставена плевня или тухларна, понякога на някоя поляна в Инвюардската гора, на светлината на факлите или фаровете на собственоръчно ремонтираните мотори, тънкият силует на свещеника, неговите резки жестове, главата му с пригладена коса, малките му очилца, прилични на тези на Гьобелс, думите му, произнесени хладнокръвно, но така, че да се почувства пламенното убеждение под леда, са наелектризирали публиката от безработни, озлобени, обеднели, разочаровани селяци, безпомощни и нервни кресльовци, готови тозчас да се сражават с еврейската зараза, октопода, международния заговор, който руши нашите магазини, настанява се в нашите банки, подкопава единството ни и се съюзява с Москва, Ню Йорк, Лондон, за да ни задуши постепенно.

В тези затънтени краищата омразата към еврейна носи привкуса на пръст, горчиво предъвквана,

разрѣчквана, постоянно преповтаряна ведно с ярката крѣв на прасетата, запуснатите гробища, кѣдето още говорят костите на мъртвите, отнетото или набързо прехвърлено наследство, самоубийствата, фалитите, унизителната самота на изгладнелите и вмирисани на кисело тела. Сърцето и мъжкото достоинство са кървели в чернозема на предците, тежък бульон, гдето непрозирните телесни течности са се смесвали с крѣвта на стадата свине и рогат добитѣк в непроницаемостта на почвата. Духът, или каквото е останало от него, е бил терзан от груби атавистични и политически страсти, търсил е виновника за толкова несправедливост и неблагополучие и го е откривал в лицето на евреина, тѣй различен от нас с огромния си нос, мургавата си кожа, кѣдравите си коси, покриващи огромния му череп. Евреинът с банкова сметка и с огромен тѣрбух въобще не ни учудва. Обрязаният евреин. Евреинът, който не яде това, което ние ядем. Мазният евреин, готов да ни окраде с неговите банки, с неговото лихварство, с трафика на говедата и конете, които препродава на нашата армия. Нашата армия!

Отколешно смесване на крѣвта на добитѣка и човешките телеса, мѣкнещи селската си участ, които се отгърват в прѣстта на забравените гробища.

Съсипани съдби, покойници, които никога не са напусkali тези безбрежни поля, затвореност, оскотяване, постоянно мислене за едно и също нещо, „експлоатират ме“, „грабят ме“: и заговаря омразата.

Странно е, че тези думи са прозвучали сред свежестта на хълмовете, над които ранната пролет стеле идилична светлина. В подножието на абатството от жълт варовик животът на града продължава по старому, сякаш нищо, никаква заплаха, никаква опасност не витаят във въздуха и в душата. На пазара в Пайерн всяка седмица на площадчето, където подухва полският ветрец, има панери със зимни зеленчуци, ябълки „Ренета“ или дребни сушени плодове, освен обичайните кошници с яйца, кръгли пити мазно сирене, сметана от оборите, мед от гората и полето, бутилки с рачел от грозде и олио от орехи. Сергията на ножаря, множеството месари и колбасари се прислоняват от слабото пролетно слънце под оранжевите тенти и брезентите, през които се процежда светлината и превъзходното месо проблясва. Отново месо. Но откъде да дойде предупреждението? Сякаш прекалено тлъстата почва на съседните поля в крайна сметка е довела до тези кървави мръвки, рибици, ребра, черен дроб с тъмночервеникави нюанси, обкръжен от ореола на виолетова пот.

Докато на съседната сергия изваяните свински глави се усмихват на белите подноси, човек си мисли за капителите на църквата редом, която една благочестива кралица бе заръчала да построят преди десет века за успокоение на душите и за нравствената твърдост на своите поданици.